

del Mar, p. 14).

Fora del domini català un mot igual només el trobem en un article breu i poc documentat del *TdF*: «*trango* s. m.: houle, agitation produite par des vagues qui se heurtent venant de directions différentes»: cap localització, hem de creure, doncs, que és de la costa provençal; cap cita, ni exemple, ni nota etimològica. Però el sentit és ben bé el de la costa catalana. Termina en -o i no obstant és masculí: no ens en meravellem: és el cas de *nivo*=cat. *núvol*, *embourigo* UMBILICULUM (=cat. *ombrígol* i amb aglutinació, *llombrígol*), *pibo* 'pollancre'=aran. *píbu/bíbu*, i potser el NL emp. *Púbol* corresponents a un *PŪPŪLU en lloc de PŪPULUS; *terro-tremo* m. «tremblament de terre», *trato* m. «brancoire, tréteau, balancement»; prov. mod. *Antibo* (fr. *Antibes*) < *Antíbol* ANTIPŌLIS. És a dir que -ol en vocalitzar la -l a la manera provençal (MALUM > *mau*), des de *ɔɔy* passa a -o i no pas a -u (degué haver-hi primer diferenciació en *ɔɔy* i després fusió dels dos membres del díftong en una -o igual a la dels femenins), però mantenint el gènere masculí. En un mot: que aquest prov. mod. *trango* m. ve d'un originari *tràngol*. Ni més ni menys, la forma catalana, com també el seu significat.

Però fora d'això no hi ha altres mots iguals a la Romània; ni res de ben semblant dins el català. Tanmateix en català tenim mots més o menys afins. Un verb *trangolejar* és molt poc conegut (manca Vogel, *Dfa*. etc.), però l'usava un escriptor autèntic, dels qui no pescaven mots en els llibres: «un cop d'esquena que feia grinyolar els pobres òssos del moble que 'ns servia de tartana, i el feia brandejar com un llaut *trangolejant* en terra seca», Russinyol (c. 1903, *D'aquí i d'allà*, 1905, p. 23); manca en Lab. fins a les eds. de 1900, i el porta el Lab.-Salvat de 1910, evidentment copiant-lo de Russinyol «sofrit, una embarcació, el moviment tumultuós de les ones». Potser és un mot de cap a Garraf? No en els diccs. val., però allí es deu usar cap al Migjorn, car el recull EnrValor, c. 1950 (marginal al *Dfa*.), i amb un sentit poc distint del de Russinyol: «anar un cos, generalment suspès, pegant colps o fent moviment d'un costat a l'altre». En efecte, si el lèxic d'En Valor reflecteix especialment els parlars de la zona Aitana-Castalla, ja veurem que *trangolada* també s'usa a Mondèver.

Hi ha *trangolar*, *trangolir* i formes afins, i ja a l'Edat Mitjana, però aquí el sentit ja s'allunya. És *trangolar* 'engolir, empassar-se' a les *VidesR*, junt amb *trangolador* 'gargamella, esòfag, engolidor': «dementre que menjava, un os de peys en lo *trangolador* d'él s'entra vessà, en tal manera que no lo-y poc hom trer en nenguna menera, ni él no poc *trangolar*, per la qual cosa en la miça nuyt él motf», 28r2.

És veritat que en un altre passatge de les *Vides de Sants Rossell*. hi ha una forma diferent, que podria semblar més etimològica: en la vida de St. Pere Màrtir: «fo un home que, dementre que menjava ab los autres, disia mal de la sua santetat e dels seus miracles; e resebut un bo<s> sí de pa, no'l poc *transgulir* ni gitar; per què él se pendec --- sobtament sentín venir a

si la mort», 103r1 (on el ms. B ho canvia en *enviar*, i l'original llatí porta *transglutire*). Neugaard, tenint en compte *transglotir* que troba en *AlcM*, opina que de *transgulir* sortís *trangolar*, -olir; no fóra idea infundada, perquè el ross. tendeix a emmudir la -s- entre *n* i una altra consonant (*din la casa* etc.). Prou seria convincent si *trangolar*, -olir, sense la -s-, fos específic de les *VidesR*, però no és pas així. I llavors és més fàcil admetre que aquest cas de *transgulir*, únic i només d'un dels mss., és el que resulta d'una alteració del *trang-*—ben acompanyat en català i fora del cat.—, per contaminació del *transglutire* de l'original de Voragine, i dels exs. del llatíisme *transglotir*, aplegats per *AlcM*.

En efecte, no sols hi ha *tràngol*, *trangolejar*, i prov. *trango*, sinó que tenim: 1) «sorbo: *trangolir*» en les glosses cat. de Munic (27v2, Saroïhandy, *RFgn*. XXIII, 251); 2) Mondèver *trangola(d)a*: en una *trangolà* «en un obrir y cerrar de ojos» (*Canyissaes*, 126); substrat semàntic igual al d'engolir (com si diguéssim 'd'un xarrup', angl. *drained it in a gulp*); 3) *estrangolir* 'engolir' en el barceloní Pere Martines de mj. S. xv (*AlcM*); amb sentits més diferents, i més afins al de *tràngol* i *trangolejar*.

4) En basc, algun aff dial.: b-nav. *trangulatu* «balancer un individu en le tenant horizontalement, l'un par les épaules, l'autre par les jambes, la face tournée vers le ciel, en guise d'amusement ou de brimade» i *trangulaka* «à coups de derrière» (Azkue); 5) campid. *tràngulu* «traino, pietra della trebbia» i *trangulai* «trainare, strascinare» (MLWagner, *Ländl. Leben Sd.* s. v.; *DESdo*. II, 503b): és a dir es tracta del roc que es lliga a les batolles; perquè, picant les espigues en batre, en faci saltar el gra: veritable moviment de «trangoleig» i de *tràngol* o agitació (d'aquí deu ser derivat *trangulai* en el sentit de 'refregar les espigues' quasi el mateix que «strascinare» 'dur-les a rastre', 'arrossegar-les').²

Amb tot això plegat tenim un bon nombre de mots catalans i romànics relacionats entre ells en grau més o menys pròxim, en una forma o altra, però el conjunt no presenta un quadro homogeni ni indica una guia clara cap a l'origen. No és estrany, i és el que sol passar en termes de caràcter intensiu i amb càrrega expressiva i afectiva, majorment quan no es disposa de documentació antiga. Tinc escrites diverses notes tendint a trobar-ho, i les que n'he publicat no anaven desorientades però no satisfien: *LleuresC*, 361 (= *AILC* III, 210); *Top. Hesp.* II, 164 (= *Festschr. Jud* 1946); *EntreDL* II, 111, i en sentit semblant ací a *ESTRANGULAR* (cf. encara *DECH*, *TRAGAR*, v, 584a1ss., n. 4).

Quant a la relació amb *trangolar* 'engolir' de les *Vides Ross.*, en la primera d'aquestes notes suggeriria (amb interrogant) si *tràngol* en podia ser derivat, perquè un *tràngol* es pot empassar les embarcacions: *AlcM* ho troba poc probable. I té raó. Però el que ells suggereixen, és netament impossible: modificació de *tràngol* «per analogia de»... *tango* ball americà. Fins deixant de banda la incongruència d'aqueixa analogia (i